

POSTANOWIENIE

Dnia 19 grudnia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Aleksander Stępkowski (przewodniczący)

SSN Leszek Bosek (sprawozdawca)

SSN Oktawian Nawrot

w sprawie ze skargi M. H.

na przewlekłość postępowania przed Sądem Okręgowym w P. w sprawie III Pa (...),

z udziałem Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w P.,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 19 grudnia 2019 r.

stwierdza swoją niewłaściwość i przekazuje sprawę według właściwości Sądowi Apelacyjnemu w (...).

UZASADNIENIE

W dniu 24 maja 2019 r. M. H. wniósł do Sądu Apelacyjnego w (...) skargę na naruszenie prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, wnosząc o:

1. stwierdzenie przewlekłości postępowania sprawie prowadzonej przed Sądem Okręgowym w P. sygn. akt III Pa (...),
2. wydanie sądowi rozpoznającemu sprawę zaleceń polegających na zobowiązaniu sądu do przekazania skargi kasacyjnej do Sądu Najwyższego;
3. przyznanie odszkodowania w wysokości 5.000 zł;
4. zwrot kosztów postępowania;
5. przeprowadzenie dowodów zawartych w skardze.

W uzasadnieniu skargi M. H. wskazał, że w dniu 15 września 2017 r. złożył skargę kasacyjną do Sądu Najwyższego za pośrednictwem Sądu Okręgowego w

P.. Od tego czasu, przez okres blisko 2 lat, Sąd Okręgowy nie przekazał skargi kasacyjnej do Sądu Najwyższego.

W odpowiedzi Prezes Sądu Okręgowego w P. wniósł o odrzucenie skargi. Prezes Sądu Okręgowego w P. wskazał, że czynności, w dokonaniu których skarżący zarzuca zwłokę sądowi (przekazanie skargi kasacyjnej powoda Sądowi Najwyższemu), są czynnościami podejmowanymi po prawomocnym zakończeniu postępowania w sprawie. Skarga na opóźnienie w ich dokonaniu została wniesiona po prawomocnym rozstrzygnięciu sprawy co do jej istoty. Skarga na przewlekłość postępowania wniesiona po uprawomocnieniu się wyroku sądu drugiej instancji jest w ocenie Prezesa Sądu Okręgowego w P. niedopuszczalna.

Postanowieniem z 14 października 2019 r., III S (...) Sąd Apelacyjny w (...) stwierdził swą niewłaściwość i przekazał sprawę do rozpoznania według właściwości Sądowi Najwyższemu w Warszawie - Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych. W uzasadnieniu Sąd Apelacyjny powołał się na uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 28 marca 2013 r., III SPZP 1/13, w której Sąd Najwyższy wyraził pogląd, iż postępowanie w sprawie cywilnej wszczętej skargą kasacyjną jest nowym postępowaniem w sprawie w rozumieniu art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (Dz.U. 2018, poz. 75, dalej: ustawa o skardze na przewlekłość), a zarzuty odnośnie do przebiegu tego postępowania wnoszone w jego toku podlegają rozpoznaniu wyłącznie przez Sąd Najwyższy stosownie do treści art. 4 ust. 2 tej ustawy. W konsekwencji Sąd Apelacyjny uznał, że właściwy do rozpoznania skargi na przewlekłość postępowania w sprawie skargi kasacyjnej M. H. toczące się przed Sądem Okręgowym w P. w sprawie skargi kasacyjnej jest Sąd Najwyższy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga nie mogła zostać rozpoznana przez Sąd Najwyższy, ponieważ właściwy do jej rozpoznania jest Sąd Apelacyjny w (...).

W pierwszej kolejności należy podkreślić, że ustawa o skardze na przewlekłość została skonstruowana w oparciu o jednoznaczną atrybucję

właściwości dokonanej według hierarchicznej struktury sądownictwa, a nie rodzajów postępowań. Stosownie do art. 4 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość, Sąd Najwyższy jest właściwy do rozpoznania skargi na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki „[j]eżeli skarga dotyczy przewlekłości postępowania przed sądem apelacyjnym lub Sądem Najwyższym”. Jeżeli zaś skarga dotyczy przewlekłości postępowania przed sądem rejonowym i sądem okręgowym albo przed sądem okręgowym i sądem apelacyjnym - właściwy do jej rozpoznania w całości jest sąd apelacyjny (art. 4 ust. 1a i 1b ustawy o skardze na przewlekłość). Przepisy wyznaczające właściwość rzeczową Sądu Najwyższego do rozpatrywania skarg na przewlekłość postępowania, jako normy o charakterze kompetencyjnym, powinny być interpretowane ściśle i literalnie.

Podstawowym celem skargi na przewlekłość jest zlikwidowanie opieszałości sądu, przed którym sprawa zawisała, przez wymuszenie należytej sprawności sądu i nadanie sprawie odpowiedniego biegu (postanowienia Sądu Najwyższego z: 21 października 2014 r., III SPP 221/14; 13 grudnia 2017 r., III SPP 53/17; 6 stycznia 2018 r., III SPP 60/17). Służy temu zarówno samo stwierdzenie wystąpienia przewlekłości w postępowaniu (art. 12 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość), jak i możliwość zalecenia podjęcia przez sąd rozpoznający sprawę co do istoty odpowiednich czynności w wyznaczonym terminie (art. 12 ust. 3 ustawy o skardze na przewlekłość).

W tym kontekście wymaga rozważenia kwestia, który sąd jest właściwy do rozpoznania skargi na przewlekłość postępowania zainicjowanego skargą kasacyjną, na etapie wstępnej kontroli formalnej dokonywanej przez sąd drugiej instancji. Wbrew twierdzeniom Sądu Apelacyjnego w (...), nie udziela na to pytanie jednoznacznej odpowiedzi uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 28 marca 2013 r., III SPZP 1/13. Uchwała dotyczyła bowiem innego zagadnienia, które tylko pośrednio wiązało się z problemem zaistniałym w niniejszej sprawie - Sąd Najwyższy udzielił w niej odpowiedzi na pytanie, czy sąd oceniając naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki powinien badać tok całego postępowania sądowego, czy też rozpatrując skargę strony w powyższym zakresie, może ograniczyć ocenę naruszenia prawa strony

do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, tylko do etapu postępowania w którym strona złożyła skargę. W sentencji omawianej uchwały Sąd Najwyższy stwierdził, że przy ocenie przewlekłości należy badać tok całego postępowania, ale do tego toku nie zalicza się postępowanie toczące się przed Sądem Najwyższym. W uzasadnieniu uchwały pojawiła się wzmianka - na którą powołuje się Sąd Apelacyjny - że „postępowanie w sprawie cywilnej wszczętej skargą kasacyjną albo w sprawie karnej wszczętej kasacją jest nowym postępowaniem w sprawie w rozumieniu art. 5 ust. 1 ustawy, a zarzuty odnośnie do przebiegu tego postępowania wnoszone w jego toku podlegają rozpoznaniu wyłącznie przez Sąd Najwyższy stosownie do treści art. 4 ust. 2 ustawy, zgodnie z którym jeżeli skarga dotyczy przewlekłości postępowania przed Sądem Najwyższym, właściwy do jej rozpoznania jest Sąd Najwyższy.”. W uchwale tej Sąd Najwyższy rozstrzygnął jedynie, że postępowanie kasacyjne nie powinno być traktowane jako kontynuacja postępowania przed sądami pierwszej i drugiej instancji, lecz jako nowa procedura, której przewlekłość jest oceniana odrębnie przez Sąd Najwyższy. Sąd Najwyższy nie wypowiadał się na temat sądu właściwego do rozpoznania skargi na przewlekłość postępowania kasacyjnego na etapie przed sądem drugiej instancji.

Postępowanie kasacyjne składa się bowiem z dwóch etapów, z których pierwszy toczy się przed sądem II instancji, który wydał zaskarżony wyrok (tzw. postępowanie międzyinstancyjne), a dopiero drugi toczy się bezpośrednio przed Sądem Najwyższym. Choć postępowanie międzyinstancyjne i właściwe postępowanie kasacyjne stanowią część jednego i tego samego postępowania z punktu widzenia przepisów Kodeksu postępowania cywilnego (oba zostały uregulowane w dziale Va zatytułowanym „Skarga kasacyjna”), to nie przesądza to jeszcze o właściwości Sądu Najwyższego do rozpoznania skargi na przewlekłość odnoszącej się do pierwszego etapu procedury. W ramach postępowania międzyinstancyjnego sąd II instancji dokonuje wstępnej kontroli skargi kasacyjnej pod względem formalnym, samodzielnie decydując o terminach dokonywania poszczególnych czynności - orzecniczych związanych z oceną formalną skargi oraz techniczno-organizacyjnych, związanych np. z przekazaniem skargi wraz z aktami sprawy do Sądu Najwyższego. Na tym etapie Sąd Najwyższy nie ma żadnego wpływu na tempo postępowania kasacyjnego. Dopiero po zakończeniu

etapu międzyinstancyjnego i otrzymaniu akt sprawy Sąd Najwyższy podejmuje kolejne czynności związane z procedowaniem skargi kasacyjnej.

Artykuł 4 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość postępuje się określeniem „postępowania przed Sądem Najwyższym”, precyzyjnie określając podmiot, którego zwłoka podlega ocenie Sądu Najwyższego. Wykładnia językowego tego przepisu rozstrzyga, że Sąd Najwyższy jest właściwy wyłącznie do oceny zarzutów odnoszących się do tempa dokonywania czynności orzeczniczych przez sam Sąd Najwyższy. Taki rezultat wykładni potwierdzają także względy systemowe i celowościowe - jeżeli skarga ma wypełniać funkcję dyscyplinującą, to orzeczenie stwierdzające przewlekłość oraz zalecenie podjęcia określonych czynności powinno być skierowane do sądu bezpośrednio odpowiedzialnego za tempo postępowania.

Dlatego też należy uznać, że przez postępowanie przed Sądem Najwyższym w rozumieniu art. 4 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość należy rozumieć procedurę toczącą się bezpośrednio przed Sądem Najwyższym, w ramach której decyduje on o terminach dokonywanych czynności procesowych i techniczno-organizacyjnych. Tylko wtedy Sąd Najwyższy może zostać uznany za odpowiedzialny za tempo toczącego się postępowania, a także za właściwy do rozpoznania skargi na jego przewlekłość.

Odnosząc powyższe do okoliczności niniejszej sprawy, należy zauważyć, że skarga na przewlekłość została wniesiona na postępowanie przed Sądem Okręgowym w P., którego przedmiotem była kontrola wstępna skargi kasacyjnej do Sądu Najwyższego. Jak wynika z akt sprawy, w dniu 18 września 2017 r. skarżący, będący powodem, wniósł skargę kasacyjną na wyrok Sądu Okręgowego w P. z 27 kwietnia 2017 r., III Pa (...) (k. 211 - akta sprawy III Pa (...), t. II). 27 października 2017 r. na zarządzenie sędziego skarga kasacyjna została przekazana do Sądu Najwyższego (k. 227). Postanowieniem z 6 listopada 2017 r., III PK 112/17 Sąd Najwyższy zwrócił skargę Sądowi Okręgowemu w P. celem sprawdzenia wartości przedmiotu zaskarżenia (k. 228). W dniu 27 czerwca 2018 r. na zarządzenie sędziego zobowiązano powoda do przedstawienia w terminie 7 dni sposobu wyliczenia wartości przedmiotu zaskarżenia (k. 230). W dniu 5 lipca 2018 r. powód wskazał sposób wyliczenia wartości przedmiotu zaskarżenia (k. 233). Postanowieniem z 15 maja 2019 r., III Pa (...) Sąd Okręgowy w P. sprawdził i ustalił

wartość przedmiotu zaskarżenia (k. 234). Na zarządzenie sędziego z 19 lipca 2019 r. akta sprawy wraz ze skargą zostały przekazane do Sądu Najwyższego (k. 238). 30 sierpnia 2019 r. M. H. wniósł bezpośrednio do Sądu Apelacyjnego w (...) „skargę na naruszenie prawa skarżącego”, w którym wyrażał on niezadowolenie ze zwłoki Sądu Okręgowego w przekazaniu jego skargi na przewlekłość postępowania do Sądu Apelacyjnego (k. 2 - akta sprawy III S (...)). 2 września 2019 r. przewodniczący wydziału pracy i ubezpieczeń społecznych Sądu Apelacyjnego w (...) zarządził ustalenie stanu sprawy III Pa (...) (k. 13), które zostało wykonane dnia następnego przez starszego sekretarza sądowego (k. 14). Na zarządzenie sędziego z 24 września 2019 r. Sąd Apelacyjny w (...) zwrócił się do Sądu Okręgowego o nadesłanie oryginału skargi M. H. na naruszenie prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki w postępowaniu o sygn. III Pa (...) w terminie 7 dni (k. 18-20). Sąd Okręgowy w P. przekazał Sądowi Apelacyjnemu w (...) skargę wraz z odpisem II tomu akt sprawy III Pa (...) w dniu 7 października 2019 r. (k. 21).

Ponadto należy zwrócić uwagę, że do akt sprawy III S (...) dołączono oświadczenie sędzi Z. J. (referenta w sprawie z powództwa M.H., w której została złożona skarga kasacyjna), wyjaśniające, że „zwłoka w ponownym przekazaniu akt sprawy wraz ze skargą kasacyjną” została spowodowana „niezamierzonym przeoczeniem i w znacznej mierze efektem dużego obciążenia obowiązkami służbowymi, zwłaszcza w okresach spiętrzenia spraw po urlopach wypoczynkowych oraz osobistymi problemami rodzinnymi” (k. 31).

M. H. podnosi w swojej skardze zarzuty wyłącznie odnośnie do postępowania toczącego się przed Sądem Okręgowym w P. w ramach kontroli formalnej skargi kasacyjnej. Jak zostało to już wskazane powyżej, Sąd Najwyższy nie ma wpływu na tempo czynności dokonywanych przez sąd II instancji w ramach postępowania międzyinstancyjnego. Oprócz tego należy zauważyć, że jak wynika z akt sprawy, zwłoka w przekazaniu skargi kasacyjnej i akt do Sądu Najwyższego została spowodowana okolicznościami leżącymi w całości po stronie Sądu Okręgowego w P.. Sąd Najwyższy nie może więc zostać uznany za organ odpowiedzialny za ewentualną zwłokę w czynnościach związanych z weryfikacją formalną skargi i przekazaniem jej do Sądu Najwyższego.

Preferowany przez Sąd Apelacyjny w (...) sposób wykładni art. 4 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość prowadziłby do nieakceptowanych rezultatów. Gdyby Sąd Najwyższy uznał się za właściwy do rozpoznania skargi M. H., to w razie jej uwzględnienia musiałby stwierdzić przewlekłość postępowania przed Sądem Najwyższym, mimo że wszystkie zarzuty skarżącego dotyczą wyłącznie zaniechań pozostających w związku przyczynowym z Sądem Okręgowym w P.. Oczywiście jest więc, że przepisy ustawy o skardze na przewlekłość muszą być wykładane literalnie a sądem właściwym do rozpoznania skargi jest Sąd Apelacyjny w (...), który musi ocenić, czy w postępowaniu przed Sądem Okręgowym w P. należy stwierdzić przewlekłość.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Najwyższy postanowił o stwierdzeniu swej niewłaściwości i przekazaniu sprawy Sądowi Apelacyjnemu w (...) na podstawie art. 200 § 2 k.p.c., zgodnie z którym sąd wyższego rzędu nie jest związany postanowieniem o przekazaniu sprawy, a w razie stwierdzenia niewłaściwości przekazuje on sprawę sądowi, który uzna za właściwy, nie wyłączając sądu przekazującego. Artykuł 200 § 2 k.p.c. znajduje zastosowanie do postępowania przed Sądem Najwyższym na podstawie art. 391 § 1 k.p.c., stosowanym odpowiednio na mocy art. 398²¹ k.p.c. w zw. z art. 397 § 3 k.p.c., który stosuje się do niniejszego postępowania na podstawie art. 8 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość.